

tva SFRJ Branka Kostića i vršioca dužnosti saveznog sekretara za narodnu odbranu general-pukovnika Blagoja Adžića sa predsednikom Predsedništva Bosne i Hercegovine Alijom Izetbegovićem. Razgovor je vođen 26. aprila u Skoplju u okviru pregovora o povlačenju Jugoslovenske narodne armije sa bosansko-hercegovačkog prostora. Osnovne teme su bile transformacija savezne armije u višenacionalnu vojsku Bosne i Hercegovine i status preostalih jugoslovenskih jedinica koje su trebale da se zadrže na teritoriji novopriznate države sve do pronalazačenja političkog modela za okončanje krize. Poslednji dokument u zbirci je zapisnik sa 16. sednice Skupštine srpskog naroda u Bosni i Hercegovini održane 12. maja u Banjaluci. U njemu je, pored pregleda aktuelne ratne situacije i informacija o pregovorima sa hrvatskom stranom, saopšten spisak (šest) ratnih ciljeva bosanskih Srba, a tu su i odluke o proglašenju neposredne ratne opasnosti, formiranju Vojske Srpske Republike Bosne i Hercegovine, postavljenju general-potpukovnika Ratka Mladića za vojnog komandanta i dr.

Kao što se iz dosadašnjeg pregleda može uočiti, zbirka dr Koste Nikolića nudi mnoštvo važnih informacija o događajima i situacijama u vezi sa odvajanjem Bosne i Hercegovine iz sastava socijalističke Jugoslavije 1990–1992. godine. Posredstvom dokumenata, ona nam u značajnoj meri saznavno približava procese koji su se dešavali u najbitnijem razdoblju ne samo za ovu bivšu jugoslovensku republiku već i za njeno šire okruženje. U skladu s tim zbirka privlači naučnu pažnju i predstavlja vredan doprinos jasnijem i objektivnijem sagledavanju fenomena raspada SFRJ. U tom smislu ona će nesumnjivo dati podsticaj javnoj debati u vezi sa ovim kompleksnim pitanjem što je, kako autor sam navodi, bio jedan od njegovih ciljeva.

Goran Antonić

DOBROVOLJAČKI GLASNIK, broj 37, godina XXI, Udruženje ratnih dobrovoljaca 1912–1918, njihovih potomaka i poštovalaca, Beograd, jun 2011, 260 str.

Najnoviji broj *Dobrovoljačkog glasnika* u prvi plan ističe i veliča 95-godišnjicu Prve srpske dobrovoljačke divizije, tako da se može smatrati tematskim. Izdavač časopisa je *Udruženje ratnih dobrovoljaca 1912–1918, njihovih potomaka i poštovalaca*, uz finansijsku podršku

Ministarstva rada i socijalne politike, Sektora za boračko-invalidsku zaštitu.

Tematski broj *Dobrovoljačkog glasnika* započinje svečanom pesmom udruženja „Oj Srbijo, mila mati“ i nastavlja se uvodnikom pod nazivom „Novi, širi vidici“. U pitanju je tekst od izuzetne važnosti koji otkriva da je početkom 2011. godine održana Izborna skupština Udruženja na kojoj su usvojeni normativni akti, program daljeg rada u svim oblastima i izabrano novo, podmlađeno rukovodstvo. Za predsednika Udruženja jednoglasno je izabran uvaženi dr Vidoje Golubović, potomak ratnog dobrovoljca, poznati aktivista Udruženja. Time je umnogome preakviziten težak period od nekoliko godina u radu Udruženja, podmlađen Glavni odbor, održan značajan skup u Kikindi tokom kojeg je svečano obeležena 95-godišnjica Prve srpske dobrovoljačke divizije, proširena izdavačka delatnost, pojačan rad na objavljivanju „Pomenika“, „Monografije dobrovoljačkog pokreta“ u više tomova, kao i redovno izdavanje *Dobrovoljačkog glasnika* koji je označen „ličnom kartom aktivnosti Udruženja na negovanju i razvijanju tradicija ratnog dobrovoljstva“. Unapređeni *Dobrovoljački glasnik* donosi mnoštvo novina kao što su: postavljanje novog urednika sa višegodišnjim iskustvom, produbljivanje tematskog bloka sa širim dijapazonom članaka pod zajedničkim naslovom „Godišnjice, događaji, istraživanja“, a istaknute su i najčitanije rubrike – „Srbi, šta i kako dalje“, „Večno žive srpske legende“, „Dobrovoljci nisu bili samo ratnici“ i „Kultura“.

Uopšteno uzevši, *Dobrovoljački glasnik* podeljen je na tematski blok i stalne rubrike. U tematskom bloku, koji nosi podnaslov „Godišnjice, događaji, istraživanja“, posebna pažnja posvećena je godišnjicama značajnih događaja, pre svega Prvoj srpskoj dobrovoljačkoj diviziji o kojoj pišu istoričar Predrag Pavlović i novinar Novica Pešić nastojeći da sumiraju ratni put te proslavljene divizije od njenog formiranja u Odesi 1916. godine, teških borbi u Dobrudži i iscrpljujućeg puta preko Sibira i toplih mora, do Solunskog fronta. Prof. dr Gojko Miljanov istražuje martovske događaje i Aprilski rat 1941. godine, dvadesetogodišnjicu razbijanja Jugoslavije sumira dr Slobodan B. Mikić, dok tekst po naslovom „Nestajanje srpskog naroda iz zapadnih regiona Balkanskog poluostrva“ potpisuje dr Momčilo Diklić. Tu su još i intrigantni radovi Radosava Đokića „Srpski dobrovoljački odred 1914–1915“, dr Filipa Škiljana

„Stanje objekata SPC u Hrvatskoj“, dr Milovana Radakovića i dr Vidoja Golubovića „Zebrnjak u kolektivnom zaboravu nacije“ i mr Đorđija M. Ostojića „Zapušteni spomenici na Jabuci“.

Drugi deo *Dobrovoljačkog glasnika* nastoji da vrati sve one rubrike koje su krasile ovo glasilo u „najslavnijim danima kada je Udruženje vodio Milorad Manić“ i tu su sledeći podnaslovi: Ličnosti Dobrovoljačkog pokreta, Večno žive srpske legende (Živko G. Pavlović – đeneral i akademik), Podvizi, sećanja, zapisi, Dobrovoljci nisu bili samo ratnici (Stevan Jakovljević – Dobrovoljac, srpski oficir i pisac), Izvorna dokumenta dobrovoljačkog pokreta, Potomci dobrovoljaca, Aktivnosti Udruženja i organizacija, Predstavljanje srodnih organizacija (Matica srpska), Kultura, Prelistavanje domaće štampe („Pravda“, „Obrana“), Prikazi novih knjiga (ak. Vlado Strugar: „Vladari Kraljevstva Srba, Hrvata i Slovenaca“ i prof. dr Đorđe Stanković: „Zaboravljeni ratnici“) i Pisma čitalaca. Na kraju *Glasnika* ostavljen je prostor i za Pomenik u kojem su dati nekrolozi uvažanim ličnostima: Milenku Gakoviću (1924–2011) i poslednjem srpskom polihistoriku Bogumilu Hrabaku (1927–2010).

Saradnici Instituta za savremenu istoriju iz Beograda, a posebno direktor Instituta prof. dr Momčilo Pavlović, uvek ističu da je saradnja Udruženja ratnih dobrovoljaca 1912–1918, njihovih potomaka i poštovalaca i Instituta za savremenu istoriju višedecenijska i izuzetno plodna. Institut visoko vrednuje i podržava Udruženje u onoj meri u kojoj se ono bori da unapređuje srpsku historiografiju u oblasti istraživanja specifičnih tema – dobrovoljačkih jedinica i uloge pojedinca u ukupnoj srpskoj istoriji, odnosno dokle čuva i neguje tradicije dobrovoljaštva na ovim prostorima, kulturu sećanja, kao i spomenike u Srbiji i na Balkanu. Raniji predsednici Udruženja i pogotovo sadašnji rado su viđeni gosti u Institutu radi izrade zajedničkih planova i razmene misli. I što je najvažnije, Institut za savremenu istoriju sa posebnom pažnjom prati delatnost *Dobrovoljačkog glasnika*, a s tim u vezi i rad Udruženja ratnih dobrovoljaca 1912–1918, njihovih potomaka i poštovalaca, o čemu svedoči i veoma uspešan skup održan 16. juna 2011. u Beogradu, u Parohijskom domu kraj Hrama Svetog Save na Vračaru, u čijem radu je učestvovao i Njegova ekscelencija, ambasador Ruske Federacije u Beogradu Aleksandar Konuzin.

Miomir Gatalović

ŽUPSKI ZBORNİK. Časopis za istorijska, kulturološka i prirodna istraživanja Župe, godina V, br. 5, Zavičajni muzej Župe, Aleksandrovac 2010, 294 str.

Novi broj *Župskog zbornika – Časopisa za istorijska, kulturološka i prirodna istraživanja Župe*, objavljen u Aleksandrovcu 2010. godine u izdanju Zavičajnog muzeja Župe, potpisuju urednici dr Dragomir Bondžić i Ivan Brborić. Po svojoj strukturi Zbornik je podeljen na šest celina i to su: Članci i rasprave, Prilozi, Građa, Eseji, Prikazi i kritike i Hronika. Na kraju dat je i opširan spisak saradnika čiji su radovi objavljeni u ovom broju.

U rubrici Članci i rasprave *Župski zbornik* broj 5 donosi niz izuzetnih naslova. Miroljub A. Milinčić, Dejan S. Šabić, Miloš Mršović, Bojan Vračarević pišu o *Razvojnim izazovima Srbije: Mogućnostima primene geografskih informacionih sistema u rešavanju geoprostornih problema Opštine Aleksandrovac*, dok Miroljub A. Milinčić, Dejan Sandić, Ivan Potić i Jelena Stanimirov obrađuju temu *Rečne mreže Opštine Aleksandrovac*. Oba rada bogato su ilustrovana grafikonima i statističkim pregledima. Dušan Rašković, Neda Dimovski i Sanja Crnobrnja istražuju *Ranovizantijsko utvrđenje Gradište u Ljubincima – Župi Aleksandrovačkoj*, Mirjana Ivezić Gašić *Tradicionalno narodno graditeljstvo na padinama istočnog Kopaonika*, što je sve potkrepljeno brojim fotografijama arheoloških predmeta i sačuvanih građevina. Istorijom prve polovine 20. veka bave se Milovan Sekulić u radu *Tri akcionarske banke u Brusu 1909–1941*, Ljubinka Škodrić *„Nedićev dečji grad“ u Obiliću kod Kruševca* i Ljubomir Petrović *Kontrola komunista nad privredom i industrijom Kruševca i okoline 1945. iz perspektive lista „Pobeda“*. Istoriju druge polovine 20. veka proučava Slobodan Selinić u istraživanju *Kruševački srez i poseta predsednika Josipa Broza Tita Kruševcu 1961. godine*. Posebno su značajne i teme Milovana Veličkovića *Prehrambeno-tehnološka i lekovita svojstva koštičavih vrsta voća*, Zorana Jovanovića, Bratislava Ćirkovića i Nebojše Deletića *Tehnologija gajenja vinove loze u Župskom vinogorju*, kao i Bojane Radenković Šošić i Sonje Prentović *Brendiranje gradova kao malih turističkih destinacija*.

U rubrici Prilozi – istraživanja objavljuju Ilija Jokanović *Prilog proučavanju magijske upotrebe metalnih predmeta iz zbirke Zavičajnog muzeja Župe*, Ivan Brborić *Posete kneza*